

Ökorna i 1800-talets Stockholms skärgård var öppna, klinkbyggda båtar med akterspegel, vanligtvis mellan fem och åtta meter långa. De var välsesglände och användes för fiske och transporter i farvatten från de yttersta skären ända in till handelsplatser på fastlandet och inne i Mälaren. I en miljö där båten var en livsnödvändig resurs kom båtbyggarkonsten att inta en central och högt värderad plats i skärgårdsbornas vardag och kultur.

Denna avhandling undersöker vad som sker med en hantverkstradition när dess traditionsbärare inte längre finns kvar. Byggandet av ökor är en sådan tradition. Genom att studera bevarade båtar, utforska arkivmaterial och arbeta praktiskt med rekonstruktioner analyseras hur båtbyggarnas kunnande kan förstås och delvis återskapas. Här framträder både det praktiska hantverket – där samspelet mellan båtbyggare, material och båtens funktioner i lokala farvatten är centralt – och den historiska kontexten, där arkivmaterial ger inblick i 1800-talets båtbyggares liv. Avhandlingen bygger på ett mångsidigt källmaterial bestående av historiska originalbåtar och skriftliga källor, som kompletterar varandra och tolkas genom rekonstruktioner och hantverkskunnande.

Analysen visar att båtbyggartaditionen kan beskrivas som ett system av tumregler, mått och arbetsprocedurer, samtidigt som den rymde en hög grad av flexibilitet. Variationerna i form och konstruktion speglar både geografiska skillnader inom skärgården och de praktiska förutsättningar som båtbyggarna hade att förhålla sig till. Traditionen framträder därmed som både normbunden och föränderlig, präglad av ett dynamiskt samspel mellan båtbyggarens intentioner, material och lokala behov. Ett särskilt utmanande område är att rekonstruera den tysta kunskap om design och bedömning som sällan uttrycktes i ord eller mått.

Avhandlingen utgör en fördjupad studie av kulturarvets komplexitet och belyser vikten av att bevara föremål som bär spår av bortglömda hantverkstraditioner. Båten framträder här inte bara som ett historiskt föremål, utan även som en bärare av kunskap som delvis kan återuppväckas. Genom kombinationen av rekonstruktioner, historiska källor och kulturarvsteoretiska perspektiv blir byggandet av ökor ett exempel på hur äldre hantverkstraditioner kan förstås, vårdas och ges ny relevans i vår tid.

Fredrik Leijonhufvud är båtbyggare med lång erfarenhet av att undervisa i båtbyggeri. Han avlade en kandidatexamen i historia och en masterexamen i kulturvård innan han antogs till forskarutbildningen vid Institutionen för kulturvård, Göteborgs universitet. Detta är hans doktorsavhandling.

ACTA UNIVERSITATIS GOTHOBURGENSIS
ISBN 978-91-7963-233-5 (tryckt)
ISBN 978-91-7963-234-2 (pdf)

9 789179 632335 >

FREDRIK LEIJONHUFVUD I BÅTBYGGARNAS KÖLVATTEN

I BÅTBYGGARNAS KÖLVATTEN

TOLKNING OCH REKONSTRUKTION AV EN
HANTVERKSTRADITION I STOCKHOLMS SKÄRGÅRD

FREDRIK LEIJONHUFVUD

GÖTEBORGS UNIVERSITET